

HANKINTALAKI-WEBINAARI

3.6.2021

AA, KATRIINA MYLLYMÄKI

LEXIA
Legal Excellence

WEBINAARIN AIHEET

- 1. Hankintalain keskeiset velvoitteet hankintayksikön ja tarjoajan näkökulmasta.**
- 2. Hankintamenettelyn kulku ja huomioon otavat seikat tarjouspyynnössä.**
- 3. Tarjoajan käytössä olevat oikeussuojakeinot**

SOVELLETTAVA LAINSÄÄDÄNTÖ

- **Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista ("klassinen hankintalaki" tai "hankintalaki") 1397/2016**
- Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista ("erityisalojen hankintalaki") 1398/2016
- Klassinen hankintadirektiivi 2014/24/EU ja Erityisalojen hankintadirektiivi 2014/25/EU
- Julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettu laki (1531/2011) ("putu-laki")
- Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)
- Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019)
- Oikeussuojadirektiivi 2007/66/EY
- Hallintolaki (2003/434)
- **Markkina- ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisukäytäntö.**

KILPAILUTUSVELVOITE

- Hankintayksiköillä on hankintalain nojalla kilpailutusvelvoite ("HY").
  - Kansalliset ja EU-kynnysarvot ylittävät hankinnat on kilpailutettava lain menettelysäännösten mukaisesti.
    - Tavarat ja palvelut, kansallinen kynnysarvo 60 000 euroa, rakennusurakat 150 000 euroa, sote-palvelut 400 000 euroa, käyttöoikeussopimukset 500 000 euroa.
    - Tavarat ja palvelut EU-kynnysarvo 139 000 euroa / 214 000 euroa, rakennusurakat 5 350 000 euroa.
  - Poikkeuksena suora hankinnat, hankinnat sidosyksiköiltä sekä lain soveltamisalan ulkopuolelle määritellyt hankinnat.
- Lain noudattaminen on HY:n vastuulla!
- Hankintajuridiset periaatteet:
  - Tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaate.
  - Suhteellisuuden periaate.
  - Avoimuuden periaate.

HANKINTALAIN VELVOITTEET HANKINTAYKSIKÖILLE

- HY:llä on vastuu siitä, että se kilpailuttaa hankintansa hankintalain säännösten mukaisesti.
- HY:llä on laaja harkintavalta hankintaa koskevien vaatimusten ja hankinnan kohteen määrittelyn suhteen, mutta hankinnan kohdetta ei saa määritellä tarjoajia syrjivästi tai kilpailua rajoittavasti.
  - Huom! HY:llä ei ole velvollisuutta sopeuttaa hankintatarvettaan markkinaolosuhteisiin!
- HY:llä on velvollisuus laatia tarjouspyyntö siten, että sen perustella on mahdollista antaa yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia.
- HY:llä on velvollisuus arvioida kaikkia tarjouksia yhdenvertaisesti soveltaen tarjouspyynnössä ilmoitettuja kriteerejä.
- HY:llä on velvollisuus sulkea tarjouskilpailusta
  - a) Tarjoaja, joka ei täytä tarjouspyynnössä esitettyjä soveltuvuusvaatimuksia.
  - b) Jonka tarjous on ollut tarjouspyynnön vastainen/puutteellinen.

HANKINTALAIN VELVOITTEET TARJOAJALLE

- Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa, että se täyttää tarjoajalle asetetut soveltuvuusvaatimukset, ja että tarjous, sellaisena kun se on toimitettu HY:lle, on tarjouspyynnön ehtojen mukainen.
  - Ns. inhimilliset erehdykset eivät yleensä pelasta.
  - HY arvioi tarjouksia ainoastaan niistä saatavien tietojen perusteella. Lisäselvitykset mahdollisia, jos HY niin päättää.
- Tarjoaja on vastuussa siitä, että sen tarjous saapuu ajallaan HY:lle.
- Tarjoajalla on velvollisuus tehdä hankintasopimus, mikäli sen tarjous voittaa tarjouskilpailun.
  - Tarjous sitoo!
  - Mikäli tarjoaja ei tee hankintasopimusta, on HY oikeutettu vaatimaan korvausta vahingoista, jotka sopimuksen tekemättä jättämisestä seuraavat.
  - Toisinaan tarjouspyyntöihin on sisällytetty myös sopimussakko näiden tilanteiden varalta.
  - Lue hankintasopimusluonnos ja tarjouspyyntö tarkkaan sen arvioimiseksi, onko sopimuksen ehtoihin ylipäänsä mahdollista sitoutua!

HANKINTAMENETTELYT

- Hankintalaki sisältää menettelysäännöt eri hankintamenettelyille, esim. vähimmäismääräajan tarjousten toimittamiselle.
- Peruskuvio (avoin menettely):
  1. Markkinakartoitus ja hankinnan suunnittelu
  2. Hankintailmoitus
  3. Lisäkysymykset + vastaukset
  4. Tarjousten toimittaminen määräaikaan mennessä
  5. Tarjousten käsittely
  6. Hankintapäätös
  7. Hankintasopimus
- HUOM! Hankintasopimuksen ehdoista ei enää hankintapäätöksen jälkeen neuvotella, toki urakkahankinnoissa neuvottelut tai ainakin tarjouksen selonottotilaisuudet yleisiä.
- Olennaiset sopimusmuutokset hankintasopimuskaudella → Uusi kilpailutus.

HANKINNAN VALMISTELU – MARKKINOIDEN KARTOITTAMINEN

- Osa hankinnan suunnitteluvaihetta ennen hankintamenettelyn aloittamista.
  - Tarkoituksena on hankkia tietoa siitä, millaisia tuotteita ja palveluita markkinoilla on tarjolla tai millaisella ratkaisulla voitaisiin parhaiten vastata hankintayksikön tarpeisiin.
  - Annetaan tietoa toimittajille tulevaa hankintaa koskevista suunnitelmista ja vaatimuksista.
  - Tarjoajien mahdollisuus esitellä tuotteita ja palveluita sekä vaikuttaa hankinnan kohteeseen ja hankintamenettelyyn.
- Markkinavuoropuhelussa käsiteltäviä asioita voivat olla mm.
  - Miten hankinnan kohde kannattaa määritellä tarjouspyyntöön?
  - Millaiset sopimusehdot tulisi laatia?
  - Millaisia hintamekanismeja alalla esiintyy?
  - Millaisia vaatimuksia tarjoajille kannattaa asettaa?
  - Mitä hankintamenettelyä kannattaa käyttää?
  - Millaisissa osissa hankinta kannattaa kilpailuttaa?

TOIMITTAJAN KONSEPTISTA ”INSPIROITUMINEN”: MAO:481/15

- Oulun kaupunki: teknisten käsityötilojen kalusteet.
- **Valittaja:** Tarjouspyyntö suosii voittanutta tarjoajaa, jonka toimitusjohtaja on toiminut aineopettajayhdistyksen hallituksen jäsenenä.
- **Hankintayksikkö:** Hankintayksikkö on ottanut alustavaan tarjouspyyntöluonnokseensa ideoita voittaneen tarjoajan tuotetarjonnasta ja ”avaimet käteen” -toimituskonseptista, joka hankintayksikön mukaan tarkoittaa kokonaispakettia, jossa tilaaja ostaa tavaroiden lisäksi osaamista ja suunnittelua teknisen työn tilojen rakentamiseksi. Hankinnasta on käyty teknistä vuoropuhelua myös muiden tarjoajien kanssa.
- **MAO:** Teknistä vaatimusta ei voida lähtökohtaisesti pitää syrjivänä, vaikka alalla olisi vain yksi tai muutama vaaditunlaisen tuotteen tarjoaja. Hankintalainsäädäntö ei ole esteenä sille, että hankintatarpeen kartoituksessa tutustutaan olemassa olevaan tarjontaan.
- Valitus hylättiin.

TEKNINEN SUUNNITTELUAPU: MAO:611-612/14

- Mikkelin kaupunki: Pieninvestointi- ja korjaushankkeiden rakennuttamis- ja valvontatehtävät.
- **Valittaja:** Voittanut tarjoaja on ollut esteellinen, koska sillä on ollut merkittävä rooli tarjouspyynnön sekä siinä esitettyjen soveltuvuusvaatimusten ja vertailuperusteiden laatimisessa.
- **Hankintayksikkö:** Hankintayksiköt ovat pitäneet koko hankintamenettelyn ajan itsellään muun ohessa tarjoajien soveltuvuusvaatimusten ja vertailuperusteiden sisällöllisen asettamisen. Hankintayksiköt ovat kuitenkin hankkineet kysymyksessä olevan hankintamenettelyn niin sanotun teknisen toteuttamisavun tarjouskilpailun sittemmin voittaneelta tarjoajalta. Voittanut tarjoaja on esittänyt avustaneensa teknisesti tarjouspyyntöasiakirjojen laatimisessa ja toimittaneensa ne julkaistaviksi julkisten hankintojen ilmoituskanavassa.
- **MAO:** Hankintamenettelyssä avustaneella ja tarjouskilpailun sittemmin voittaneella tarjoajalla on ollut hankintamenettelyssä merkittävä ja välitön taloudellinen intressi. Tarjoajan osallistuminen hankinnan valmisteluun ja toteutukseen on ollut omiaan vaarantamaan avoimuuden periaatteen toteutumisen sekä hankintamenettelyyn osallistuneiden tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun.

PUITEJÄRJESTELY

- Puitejärjestely on yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat hinnat ja suunnitellut määrät sekä muut ehdot.
  - Valittava määrä ilmoitettava hankintailmoituksessa/tarjouspyynnössä/neuvottelukutsussa.
- Toimittajat valitaan puitejärjestelyyn hankintalain mukaista hankintamenettelyä noudattaen.
- Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyyn valittujen toimittajien ja sellaisten hankintayksiköiden kesken, jotka on selkeästi ilmaistu puitejärjestelyn kilpailutuksen hankinta-asiakirjoissa.
  - Puitejärjestelyn hankinta-asiakirjoissa yksilöidään ne hankintayksiköt, jotka voivat harkintansa mukaan tehdä hankintoja puitejärjestelyllä sen voimassaolon aikana. Puitejärjestelyn kaupallisen onnistumisen kannalta keskeistä kuitenkin on, että puitejärjestelyn kilpailutus perustuu realistiseen näkemykseen puitejärjestelyä käyttävistä hankintayksiköistä sekä hankinnan volyymeistä.
- Puitejärjestely voi olla voimassa **enintään neljä vuotta**. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä olennaisia muutoksia sen voimassaoloaikana.
- Puitejärjestelyn ”logiikka” on kuvattava – suorat hankinnat esim. etusijajärjestyksen perusteella vai minikilpailutukset.

KHO 2019:84

- Hansel Oy, polttonesteiden ja niiden säiliötoimitusten hankinta koko Suomen alueella.
- Sitoumukseton kokonaisarvio hankinnan kokonaisarvosta 80 000 000 - 130 000 000 euroa. Tarjouspyynnön liitteenä luettelo niistä Hansel Oy:n asiakkaista, jotka voivat liittyä kyseessä olevan tarjouskilpailun perusteella muodostettavaan puitejärjestelyyn. Liitteessä on lueteltu kaikki Hansel Oy:n asiakkaat (186 kpl) hallinnonaloittain ja ilmoitettu, että "Hanselin palveluita ja puitesopimuksia voivat käyttää muun muassa seuraavat valtionhallinnon virastot ja laitokset sekä muut hankintayksiköt".
- Valittaja: Tarjouspyyntöasiakirjoissa ei ole annettu riittäviä tietoja puitejärjestelyssä mukana olevista hankintayksiköistä ja niiden sopimusaikana tekemistä hankinnoista. Tarjoajille ei ole myöskään annettu tietoja varsinaisista toimituskohteista ja niiden sijainneista sekä toimituspaikkakohtaisista volyymeistä, mukaan lukien tietoja täytettävien säiliöiden koosta. Lisäksi valittajan mukaan tarjoajien syrjimätön ja tasapuolinen kohtelu ei ole tullut turvatuksi, koska voittaneella tarjoajalla nämä tiedot ovat aiempaan toimittajana olleet.
- KHO: Hansel Oy ei ole menetellyt hankintasäännösten mukaisesti ilmoittaessaan puitejärjestelyn osapuolina oleviksi hankintayksiköiksi merkittävän määrän sellaisia hankintayksiköitä, jotka eivät etukäteen arvioiden ja Hansel Oy:n aikaisemman kokemuksen perusteella käytä puitejärjestelyä. Vaikka tarjouspyynnöissä on annettu tieto eri polttoainelaatujen toimitusten jakautumisesta maakuntakohtaisesti, tarjouspyynnöstä ei ole ilmennyt tietoa siitä, minne Suomen alueelle toimitukset ovat tapahtuneet. Riittävät tiedot olisivat olleet annettavissa historiatietojen perusteella, jotka ovat olleet aikaisemman toimittajan tiedossa. Tarjouspyyntöasiakirjojen kokonaisuutena arvioiden riittämättömät tiedot tarjousten laatimiseksi ovat olleet omiaan vaikuttamaan siten, että tarjoajien tasapuolinen ja syrjimätön asema yhteismitallisten ja vertailukelpoisten tarjousten laatimisessa ja tarjousten vertailussa ei ole tullut tarjouskilpailussa riittävästi turvatuksi.

TARJOUSPYYNNÖN SISÄLTÖ

1. Hankinnan kohteen kuvaus

- Mitä hankitaan?
- Ehdottomat hankinnan kohdetta koskevat vaatimukset.

2. Tarjoajan soveltuvuusvaatimukset

- Vaatimukset ja selvitykset, joiden perusteella hankintayksikkö arvioi tarjoajan soveltuvuutta täyttämään hankintasopimuksen. ESPD-lomake + mahdollisesti myös jotain muuta.

3. Tarjousten vertailuperusteet

- Halvin hinta vai myös laatu? Hinnan ja laadun painoarvot.
- Jos laatu, miten laatua vertaillaan?

4. Määräaika tarjousten jättämiselle

- Älä myöhästy!

5. Määräaika lisäkysymysten jättämiselle

- Mahdollista esittää täsmentäviä kysymyksiä tarjouspyynnön sisällöstä.
- HY voi vastauksillaan täsmentää tai jopa muuttaa tarjouspyynnön vaatimuksia.
- HUOM! Vastaukset menevät soveltamisjärjestyksessä alkuperäisen tarjouspyynnön sanamuodon edelle, joten on tärkeää perehtyä myös lisäkysymyksiin annettuihin vastauksiin!

6. Hankintasopimuksen ehdot

- Katso ainakin: tilausmenettelyt, viivästyssakko, vastuunrajoitus ja sanktiot laatupoikkeamasta sekä sopimuksen voimassaolo.

REFERENSSIVAATIMUS: KHO:2019:144

- Taivassalon kunnan kotihoidon, kotisairaanhoidon, tehostetun palveluasumisen ja vanhainkotipalvelujen palveluhankinta.
- Osallistumishakemuksen jättänyt Pihlajanlinna Terveys Oy yhdessä kolmen tytäryhtiönsä kanssa. Pihlajanlinna Terveys Oy:n osuudeksi hankinnan täyttämistä ilmoitettu 100 %.
- Onko ryhmittymän jäseniksi ilmoitettujen Pihlajanlinna Terveys Oy:n tytäryhtiöiden referenssit tullut ottaa huomioon ehdokkaan soveltuvuusvaatimusten täyttymistä arvioitaessa, vaikka palvelujen tuottajana hankinnassa on osallistumishakemuksen perusteella voitu päätellä olleen vain Pihlajanlinna Terveys Oy?
- **KHO:** Sellaisen yhtiön referensseihin, joka ei osallistu hankinnan toteuttamiseen palveluja tuottamalla, ei voida viitata osoituksena palveluja tuottavan toimittajan kokemuksesta ja osaamisesta. Myös ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vastaista olisi, jos referenssejä koskevat vähimmäisvaatimukset voisi täyttää sellaisen yhtiön avulla, joka ei osallistu hankinnan kohteena olevien palvelujen tuottamiseen.

TARJOUKSEN TARJOUSPYYNNÖN MUKAISUUS

- Ehdottomat, hankinnan kohdetta koskevat vähimmäisvaatimukset kuvattava tarjouspyynnössä.
  - Ehdottomat vaatimukset ja tarjousten vertailussa huomioitavat seikat eroteltava toisistaan.
  - Tarjousta ei voida sulkea tarjouskilpailusta sellaisen seikan perusteella, joka on ilmoitettu huomioitavan tarjousten laadullisessa vertailussa.
- Tarjoaja vastaa tarjouksensa sisällöstä: Hankintayksikkö on velvollinen sulkemaan tarjouskilpailusta sisällöltään tarjouspyyntöä vastaamattomat tarjoukset **silloin, kun tarjousten puutteellisuus tai tarjouspyynnön vastaisuus vaarantaa tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun**.
- Tarjouspyynnön vastaisia tarjouksia ei saa ottaa mukaan tarjousten vertailuun.
- Toisaalta, HY:llä oikeus luottaa tarjoajan tarjouksen sisältöön: HY arvioi tarjouksia niistä ilmenevien tietojen perusteella.
- HY:llä oikeus myös pyytää lisäselvityksiä tarjouksen sisällöstä.

TARJOUSTEN VERTAILU

- Epäselvät vertailuperusteet? Pisteytys yhdenmukainen kaikkien osalta? Onko sovellettu ilmoitettuja vertailuperusteita?
- Hinta vai myös laatu?
- Soveltuvuuteen tai tarjouspyynnön ehdottomiin vaatimuksiin liittyviä seikkoja ei saa sekoittaa vertailussa!
  - Jos hankinnan kohteena palvelu, voidaan kuitenkin nimettyjen avainhenkilöiden kokemusta käyttää vertailussa.
- Poikkeuksellisen alhainen tarjoushinta: HY:llä velvollisuus selvittää syy, mutta ei hylätä.

OIKEUSSUOJAKEINOT

OIKEUSSUOJAKEINOT

1. Hankintaoikaisu

- Myös kynnyksrajat alittavissa hankinnoissa.
- Määräaika 14 päivää hankintapäätöksen tiedoksiannosta.
- HUOM! Määräaika juoksee samaan aikaan valitusajan kanssa.
- Hankintayksikön itseoikaisumahdollisuus.
- Pehmeä keino saada hankintapäätökseen muutos.

2. Valitus markkinaoikeuteen

- Valitusaika 14 pv. hankintapäätöksen tiedoksiannosta.
- Jos puitejärjestelyyn perustuva hankinta tai dynaamisen hankintajärjestelmän hyväksymistä koskeva päätös, haettava erikseen käsittelylupaa. Valitusaika 30 pv. dynaamisen hankintajärjestelmän tai puitejärjestelyn sisäisissä hankinnoissa, jos odotusaikaa ei ole noudatettu.
- EU-hankinnoissa hankintapäätöksen automaattinen toimeenpanokielto.
- Muutosta markkinaoikeuden päätökseen haetaan korkeimmalta hallinto-oikeudelta.
- Oikeudenkäyntimaksut + vastapuolen (myös lausunnon antajien) oikeudenkäyntikulut.

SEURAAMUKSET

MAO voi:

1. kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;
  2. kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa virheellistä kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;
  3. velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä;
  4. määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksun asianosaiselle (max. 10%), jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä;
    - Markkinaoikeus voi kuitenkin jättää hyvitysmaksun määräämättä, jos hankintayksikkö on pidättäytynyt hankintapäätöksen täytäntöönpanosta markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi.
  - 5. määrätä hankintayksikölle tehottomusseuraamuksen;**
  - 6. määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun;**
  - 7. lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.**
- **Vain EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa.**

LEXIA ASIANAJOTOIMISTO